

A REINTEGRÁCIÓS őrIZET EGYES KÉRDÉSEI

MENYHÉRT ENIKŐ* – NAGY ANITA*

A szerzők a Bv. tv. novuma, a reintegrációs őrizet szabályozásának ismertetésére vállalkoznak. A jogintézmény lényege, hogy a szabadságvesztés büntetés vége előtt az arra jogosult és érdemes elítéltek szabadságukat visszanyerjék, büntetésük hátralévő részét otthonukban töltsék le, úgynevezett elektronikus távfelügyeleti eszközzel történő ellenőrzés mellett. A tanulmányban a reintegrációs őrizettel kapcsolatosan szó esik a bv. intézetek túlszűfoltóságáról, illetőleg az ún. „electronic monitoring” alkalmazásáról is, emellett a szerzők de lege ferenda javaslatokat is megfogalmaznak.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, fogvatartottak, reintegrációs őrizet, túlszűfoltóság, electronic monitoring

The aim of this study is to describe the reintegration custody. The essence of the new legal institution is that the end of the prison sentence can be spent at home. It means the prisoners regain their freedom, but they are required to wear an ankle monitor. The publication contains informations about the reintegration custody, the prison overcrowding and the electroning monitoring, but the reader can also find de lege ferenda proposal on the regulation of the reintegration custody.

Keywords: criminal enforcement, prisoners, reintegration custody, prison overcrowding, electronic monitoring

Bevezetés

Az Országgyűlés 2014. november 18-i ülésén elfogadta a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényt és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvényt, amely 2015. április 1-jei hatállyal a reintegrációs őrizet intézményéről rendelkezett. A jogintézmény részben osztrák példán, részben pedig a rendőrség által elektronikus távfelügyeleti eszközökkel végrehajtott házi őrizeten alapszik, azonban a feltételes szabadságra bocsátás intézményével is hasonlóságokat mutat.¹

Lényege, hogy a szabadságvesztés büntetés vége előtt – beleértve a feltételes szabadság lehetőségét is – az arra jogosult és érdemes elítéltek szabadságukat visszanyerjék, büntetésük hátralévő részét otthonukban töltsék le, ún. elektronikus távfelügyeleti eszközzel - közismertebb nevén „elektronikus lábbilincsel” - történő ellenőrzés mellett. Ez a fajta kontroll azért is szükségszerű, hiszen a Bv. tv. rendelkezése szerint a reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza.² Az elektronikus távfelügyeleti eszköz pedig

* DR. MENYHÉRT ENIKŐ

ügyvédjelölt - Budapesti Ügyvédi Kamara, a Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola levelező tagozatos Phd-hallgatója
menyhert.eniko@gmail.com

* DR. HABIL. NAGY ANITA PHD.

Kúria Főtanácsadó, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtásjogi Tanszék egyetemi docense
3515 Miskolc-Egyetemváros
anita.nagy@uni-miskolc.hu

¹ BOGOTYÁN Róbert: *A zsűfoltóság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl*, in: Börtönügyi Szemle 2015/1. 35. o.

² Bv. tv. 187/A. § (3) bekezdése

folyamatosan biztosítja, hogy az elítélt ne hagyja el a kijelölt tartózkodási helyet és mozgási területet, hiszen amennyiben ez mégis megtörténik, riasztás formájában azonnal a hatóságok tudomására jut.

A továbbiakban a reintegrációs őrizet szabályainak ismertetésére kerül sor, ezt megelőzően azonban az ún. electronic monitoringról (EM) kívánunk szót ejteni. Mivel a témához szorosan kapcsolódik, így a bv. intézetek túlsúfoltságára is kitérünk, valamint a reintegrációs őrizet és a hasonlatos jogintézmények – így a házi őrizet, valamint a feltételes szabadságra bocsátás – elhatárolásával is foglalkozunk.

1. Az „electronic monitoring” térhódítása Európában

Az elektronikus nyomkövető rendszer az 1960-as évek közepén Robert Schwitzgebel, a Harvard Egyetem pszichológusának ötletéből született, aki úgy érezte, hogy megoldása humánus és költséghatékony alternatívája lehet a bebörtönzés intézményének. A „*Dr. Schwitzgebel Machine*” – ahogy nevezték az eszközt – 1969-ben került szabadalmi oltalom alá, de tényleges gyakorlati alkalmazása az 1980-as évek elején kezdődött az Amerikai Egyesült Államokban.

A rendszer működése azon az elven alapult, hogy azok a bűnelkövetők, akik bizonyos feltételeknek megfeleltek, és vállalták, hogy a nap 24 órájában hajlandók egy rájuk rögzített jeladó eszközt, peracet (elterjedt angol neveken: „*tag*”, „*bracelet*”, „*wristlet*”, „*anklet*”) magukon viselni, büntetésüket otthon tölthették. Emellett ahhoz is hozzá kellett járulniuk, hogy lakásukban – az első időkben vezetékes telefonvonalat használó, valamint a helyi energiaellátásra kapcsolt – jeltovábbító eszköz (angol nevén „HMD” – Home Monitoring Device) kerüljön telepítésre.³

Európában alapvetően kétféle modellt különböztethetünk meg az alkalmazására vonatkozóan, az ún. *frontdoor*, illetve a *backdoor* modellt. A kettő közötti lényegi eltérés, hogy míg a *frontdoor* modellnél az elítélt be sem kerül a bv. intézetbe, addig a *backdoor* modellnél az elítélt bv. intézetből történő korábbi kiengedésére kerül sor, még pedig lábbilincs alkalmazásával.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2014) 4. számú ajánlása részletesen rögzíti az electronic monitoring célját,⁴ továbbá annak érdekében, hogy támogassa ezen alternatív szankció szélesebb körű alkalmazását, illetve hogy a tagállamok a szabadságvesztés büntetést mintegy ultima ratio jelleggel alkalmazzák, felsorolja az alkalmazási lehetőségét a büntetőeljárás során, melyek a következők:

- a büntetőeljárás tárgyalás előtti szakaszában;
- a börtönbüntetés felfüggesztésének vagy végrehajtásának feltételeként;
- a kiszabott büntetés vagy intézkedés végrehajtás felügyeletének önálló módjaként;
- más próbaidős beavatkozásokkal együtt;
- börtönben tartózkodó elítéltek szabadulását megelőzően;
- feltételes szabadlábra helyezés keretében;
- bizonyos típusú elkövetők börtönből történő kiengedését követő intenzív irányítása és felügyeleti intézkedéseként;
- a bűnelkövetők börtönbeli, vagy nyitott börtönök határain belüli belső mozgás ellenőrzésére;
- egyes gyanúsítottak vagy elkövetőkkel szemben konkrét bűncselekmények áldozatainak védelmére.

³ NAGY Anita: *A reintegrációs őrizet története, szabályozása és európai fejlődési irányai*, in: Büntetőjogi Szemle 2016/1-2. 68. o.

⁴ Recommendation [Rec(2014) 4] of the Committee of Ministers to member States on electronic monitoring, II. Definitions „Electronic monitoring”

Ezen túlmenően az ajánlás kiemeli, hogy az elektronikus felügyelet technológiáját csak jól szabályozott és arányos módon lehet alkalmazni, s hogy ez biztosított legyen, szabályozási korlátokat, illetve etikai és szakmai szabályokat szükséges megfogalmazni a részes tagállamok számára.⁵ Az ajánlás deklarálja az electronic monitoring fogalmát, miszerint: „Az elektronikus felügyelet egy olyan általános kifejezés, amely a büntetőeljárársban részt vevő személyek helyzetének, mozgásának és meghatározott magatartásának megfigyelésére utal. Az elektronikus megfigyelés jelenlegi formái rádióhullámú, biometrikus vagy műholdas nyomkövető technológián alapulnak. Ezek általában egy, a személyre felhelyezett eszközt jelentenek, melyet távolról felügyelnek.”

Az ajánlás előírja, hogy az elektronikus megfigyelés intézményét az államoknak jogszabályi szinten kell rögzíteni, szükséges továbbá meghatározni annak lehetőségét, típusait, időtartamát és végrehajtásának módozatait.

Fontos kritérium, hogy az elektronikus megfigyelés végrehajtásának, típusainak és módozatainak mindenkor arányban kell állnia az elkövetett vagy megkísérelt bűncselekmény időtartamával és társadalomra veszélyességével, tekintetbe véve a gyanúsított vagy az elkövető egyéni körülményeit, valamint intézkedni kell a megfigyelés rendszeres felülvizsgálatáról.

2014 májusában kutatási projekt indult el „The Use of Electronic Monitoring in EU Member States” néven. Öt országban, Angliában, Skóciában, Belgiumban, Hollandiában és Németországban került összehasonlításra az EM a következő területeken: az EM alkalmazási területe, az EM hossza, megszüntetési feltételek.

A kutatással kapcsolatosan először a téma egyik legjelentősebb képviselőjének, Professor Anthea Hucklesby⁶ CEP konferencián⁷ adott elő, akinek legfontosabb kutatási adatait – az EM alkalmazhatóságát tekintve – az alábbi táblázat foglalja össze.

	Belgium	Anglia/Wales	Németország	Hollandia	Skócia
(pre –trial) tárgyalás előtti szakaszban	X	X		X	
a bíróság rendeli el eleve az EM-ot (court order)	X	X	X		X
végrehajtási szakaszban a szabadságvesztés alternatívája (execution alternativ to prison sentence)	X	X		X	
early release (korábban szabadlábra helyezés: pl. reintegrációs őrizet)	X	X	X	X	X
post release (szabadlábra helyezést követően utánkövetésre használják)		X	X	X	X

⁵ A szabályozás korlátok közé szorítása annak érdekében elengedhetetlen, hogy a megfigyelés alatt álló személy, illetve harmadik személy magán- és családi életét érő lehetséges negatív hatásokat csökkentsék.

⁶ Center for Criminal Justice Studies, University of Leeds, UK

⁷ CEP Conference on Electronic Monitoring in Europe, 11–13 December 2014, Frankfurt – Germany – CEP ösztöndíjjal vett részt a konferencián Dr. Nagy Anita

alcohol monitoring		X		X	
--------------------	--	---	--	---	--

Az eredményekre tekintettel azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az EM valamennyi formáját nem minden ország alkalmazza egységesen, de van olyan EM alkalmazási terület, pl. az early release, amelyet mind az öt ország ismer, 2015. április 1-jétől pedig már Magyarország is alkalmazza, a reintegrációs őrizet keretében.

2. A reintegrációs őrizet megalkotásának indokai

A reintegrációs őrizetnek kettős célzata van, egyrészt a szabadságvesztés céljaként is meghatározott társadalomba való visszailleszkedés elősegítése, másrészt a bv. intézetek túlsúfoltságának csökkentése.

A Bv. tv. a korábbinál jóval nagyobb hangsúlyt helyez az elítéltek nevelésére, a társadalomba való újbóli beilleszkedés elősegítésére, a társadalom, az emberek védelme érdekében. A reintegrációs őrizet bevezetésével bővült a büntetés-végrehajtási szervezet eszköztára, amelynek révén a társadalmi visszailleszkedés lépcsőzetesen valósulhat meg, tekintettel arra, hogy a teljes szabadságelvonás és a felelős önálló életvezetés közé belép egy, az állami szervek által felügyelt életszakasz.⁸

A túlsúfoltság a magyar büntetés-végrehajtás, és egyben a magyar állam általános problémája is. A bv. intézetekre hatalmas terhet ró az elítéltek elhelyezése, illetve a megfelelő mozgástér biztosítása. Nyilvánvaló, hogy a magyar büntetés-végrehajtásnak jelenleg nincs kapacitása arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkének,⁹ továbbá az Európai Börtönszabályoknak¹⁰ teljes mértékben eleget tegyen. A reintegrációs őrizet bevezetésével azonban egy olyan jogintézmény született, mely képes kezelni a túlsúfoltság problematikáját, ez azért is különösen releváns, hiszen az Emberi Jogok Európai Bírósága több alkalommal sérelmezte a magyar büntetés-végrehajtási körülményeket.¹¹

Az említett célok elérése mellett további pozitívuma a jogintézménynek, hogy általa lehetségessé válik a szükségtelen szabadságelvonások kerülése – amit egyébként feladatként rögzít a 1040/2011. (III. 9.) Kormányhatározat -,¹² ez pedig költségcsökkenést is eredményez.

3. A reintegrációs őrizetbe helyezés kritériumai

Reintegrációs őrizet alkalmazására abban az esetben kerülhet sor, ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható. A fogvatartott a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége, illetve ennek kizárása vagy kizártsága esetén a szabadulás várható időpontja előtt gondatlan bűncselekmény elkövetése esetén legfeljebb egy évvel, szándékos bűncselekmény elkövetése esetén pedig legfeljebb tíz hónappal helyezhető reintegrációs őrizetbe.¹³

⁸ Répássy Róbert a reintegrációs őrizetről <http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyminiszterium/parlamenti-allamtitkarsag/beszedekek-publikaciok-interjuk/repassy-robert-a-reintegraciosorizetrol> (letöltve: 2017.12.03.)

⁹ Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikk Kínzás tilalma: *Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.*

¹⁰ A Miniszteri Bizottság Európai Börtönszabályokról szóló R/2006/2 ajánlása a Tagállamok számára

¹¹ Lásd pl.: The European Court of Human Rights, Case of Szél v. Hungary (30221/06); The European Court of Human Rights, Case of Varga and others v. Hungary (14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, 64586/13); The European Court of Human Rights, Case of Kovács v. Hungary (15707/10)

¹² A büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításához kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III. 9.) Kormányhatározat

¹³ Bv. tv. 187/A. § (1) bekezdése

Tekintve, hogy a bv. intézetek légköréhez viszonyítva igen jelentős kedvezményről van szó, a jogalkotó az elítéltek csak egy meghatározott körének enged jogosultságot a reintegrációs őrizetbe helyezésre.

A jogintézmény bevezetésekor a következő feltételeket kellett teljesíteni:

- első alkalommal ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre,
- nem a Btk. Értelmező rendelkezések 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el,¹⁴
- öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztését fogház- vagy börtönfokozatban tölti, és
- a reintegrációs őrizetbe helyezést vállalja.¹⁵

Az első három feltétel azért fontos, hogy csak azok az elítéltek részesülhessenek ebben a kedvezményben, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, illetve akikről okkal feltételezhető, hogy képesek lesznek visszailleszkedni a társadalomba, ezen felül lényeges, hogy az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma ne rendüljön meg. A fogvatartott önként vállalása szintén jelentős, mivel – bár a reintegrációs őrizet a hatóságok részéről nem jelent durva beavatkozást, kizárólag az elítélt szabálykövető magatartásának megfigyelésére szolgál – az elítéltre nézve mentális terhet jelenthet, hogy folyamatosan szemmel tartják őt. Emellett az önkéntesség szempontjából egy anyagi tényező is megjelenik, még pedig az, hogy az elítéltnak (pontosabban a reintegrációs őrizet végrehajtására megjelölt lakóingatlan tulajdonosának) kell vállalnia a távfelügyeleti eszközök rendeltetésszerű működésével kapcsolatban felmerülő esetleges költségeket.¹⁶

Azonban a jogintézmény sikerét látva a jogalkotó utóbb kedvezőbb kritériumrendszert állapított meg, aminek köszönhetően egyrészt szélesebb személyi kör lett jogosult a reintegrációs őrizet igénybevételére, másrészt a reintegrációs őrizetben töltendő időt is

¹⁴ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459. § (1) 26. személy elleni erőszakos bűncselekmény:

- a) a népirtás [142. § (1) bekezdés], az emberiesség elleni bűncselekmény [143. § (1) bekezdés], az apartheid [144. § (1)-(3) bekezdés],
- b) a hadikövet elleni erőszak (148. §), a védett személyek elleni erőszak [149. § (1)-(2) és (4) bekezdés], az egyéb háborús büntett (158. §),
- c) az emberölés [160. § (1)-(3) és (5) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (3)-(6) és (8) bekezdés],
- d) az emberrablás [190. § (1)-(4) bekezdés], az emberkereskedelem [192. § (1)-(6) bekezdés], a kényszermunka (193. §), a személyi szabadság megsértése (194. §), a kényszerítés (195. §),
- e) a szexuális kényszerítés (196. §), a szexuális erőszak [197. § (1)-(4) bekezdés],
- f) a lelkiismeret és vallásszabadság megsértése (215. §), a közösség tagja elleni erőszak [216. § (2)-(3) bekezdés], az egyesülési, a gyülekezési szabadság, valamint a választási gyűlésen való részvétel jogának megsértése (217. §),
- g) az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása [254. § (1) bekezdés], a lázadás [256. § (1)-(2) bekezdés],
- h) a bántalmazás hivatalos eljárásban [301. § (1)-(2) bekezdés], a bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában [302. § (1)-(2) bekezdés], a kényszervallatás [303. § (1)-(2) bekezdés], a jogellenes fogvatartás (304. §),
- i) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)-(3) és (5) bekezdés], a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (311. §), a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak (312. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak [313. § (1) bekezdés],
- j) a terrorcselekmény [314. § (1)-(2) bekezdés], a jármű hatalomba kerítése [320. § (1)-(2) bekezdés],
- k) a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés], a zsarolás (367. §), az önbíráskodás [368. § (1)-(2) bekezdés],
- l) a zendülés minősített esetei [442. § (2)-(6) bekezdés] és az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak [445. §]

¹⁵ Bv. Kódex 187/A. § (1) bekezdés /2017. január 1-jei módosításokat megelőzően/

¹⁶ MENYHÉRT Enikő: *A fogvatartottak társadalmi reintegrációja*, in: Kékesi - Wopera - Dabasi-Halász (szerk.): *Diáktudomány - A Miskolci Egyetem Tudományos Diákköri Munkáiból*, Miskolci Egyetem Kiadó, Miskolc, 2016. 153.

hosszabb időtartamban határozta meg. 2017. január 1-jétől az az elítélt helyezhető reintegrációs őrizetbe, aki:

- vállalja,
- gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, vagy ha szándékos bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor
 - nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el,
 - első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő, és
 - öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt.¹⁷

A reintegrációs őrizet megszüntetéséről a bv. szerv vezetője köteles haladéktalanul előterjesztést tenni a bv. bírónál, ha annak tartama alatt:

- végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntető ügyről érkezik értesítés;
- az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi;
- a kijelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná vált, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonta, és az elítélt nem tud megjelölni másik olyan lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lenne.¹⁸

4. Az eljárás megindulása

A reintegrációs őrizet elrendelésére a bv. intézet tesz előterjesztést a büntetés-végrehajtási bírónak.¹⁹ Tehát alapelv, hogy a reintegrációs őrizetet nem a bv. szervezet engedélyezi, hanem a törvényszéken működő büntetés-végrehajtási csoport bírója. Ez azért is releváns kritérium, hiszen a személyi szabadság részbeni visszaállításáról kizárólag bíró dönthet. Az említett esetben a bv. bíró az iratok alapján hozza meg a döntést, azonban amennyiben az elítélt vagy a védő kérelmezi a reintegrációs őrizet elrendelését, úgy e kérelem tárgyában a bv. bíró meghallgatást is tarthat.²⁰

A szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy védője is kezdeményezheti a reintegrációs őrizet elrendelését. A kérelmet a bv. intézet – értékelő véleményével és javaslatával – tizenöt napon belül továbbítja a bv. bírónak.²¹ A bv. intézet a reintegrációs őrizet esedékessége előtt három hónappal megvizsgálja, hogy az előfeltételek fennállnak-e. Amennyiben igen, nyilatkoztatja az elítéltet, hogy vállalja-e a reintegrációs őrizetet, ezt követően hivatalból indul meg az eljárás.²²

A reintegrációs őrizetbe kerülők távoznak ugyan a bv. intézetből már a büntetés tényleges kitöltése előtt, de csak a büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt házba, lakásba, amelyet szigorúan meghatározott esetekben hagyhatnak csak el. Ilyennek minősíti a törvény a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítását, a munkavégzést, az oktatást, a képzést és a gyógykezelést.²³

¹⁷ Bv. tv. 187/A. § (1) bekezdése

¹⁸ Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdése

¹⁹ Bv. tv. 61/A. § (1) bekezdése

²⁰ Bv. tv. 61/A. § (4) bekezdése

²¹ Bv. tv. 61/A. § (1)-(2) bekezdése

²² PERÉNYI Nóra: *A reintegrációs őrizet*
<http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20reintegr%C3%A1ci%C3%B3s%20%C5%91rizet.pdf> (letöltve: 2017.12.02.)

²³ Bv. tv. 61/A. § (3) bekezdése

Amennyiben a kijelölt ingatlanok nem a reintegrációs őrizetbe töltő a kizárólagos tulajdonosa, avagy bérlője, úgy a tulajdonostól vagy a bérlőtől be kell szerezni az ott tartózkodásához hozzájáruló nyilatkozatot.²⁴ Meg kell jelölnie továbbá azt a személyt (általában családtagot) és telefonos elérhetőségét, aki lehetővé teszi, hogy a bv. pártfogó felügyelő az ingatlant megtekintse.

Az érintett elítéltet a reintegrációs őrizetbe történő szabadon bocsátást megelőzően legkevesebb egy munkanappal – dokumentáltan – oktatásban kell részesíteni a bv. bíró végzésében foglalt, továbbá az általánosan követendő viselkedési és az előírt magatartási szabályokról, a távfelügyeleti eszköz működtetéséről, működéséről, amit számára meg kell mutatni.²⁵

A reintegrációs őrizet elbírálása kapcsán releváns szerepet tölt be a bv. pártfogó felügyelő, feladatai közé tartozik, hogy:

- felveszi az elítélttel a kapcsolatot, meghallgatja és tájékoztatást nyújt a további teendőkről.
- felkeresi a kapcsolattartó személyt, annak érdekében, hogy előre egyeztetett időpontban bejuthasson az ingatlanba és felmérje, hogy van-e megfelelő térerő és működő elektromos hálózat (elektronikus távfelügyeleti rendszert naponta fel kell tölteni) az ingatlanban.
- környezettanulmányt is készít, amelyben bemutatja az ingatlant, az ott élő személyek életvitelét és jövedelmi helyzetüket.²⁶

Amennyiben az ingatlan nem alkalmas (mert nincs térerő vagy áram), vagy ha az ott élők úgy nyilatkoznak a bv. pártfogó felügyelőnek, hogy az elítéltet nem tudják befogadni, úgy lehetőség van még egy cím megadására. Az alkalmasság megállapítása érdekében újabb felmérés és környezettanulmány készül. Amennyiben ez sem felel meg a követelményeknek, további ingatlan megjelölésére már nincs lehetőség. Kiemelt vizsgálati szempont az elítélt kapcsolattartásának, az általa megjelölt lakóingatlanok, valamint vagyoni-, jövedelmi helyzetének értékelése. További szempont az elítélt kriminológiai státuszának, szűkebb és tágabb kapcsolatrendszerének, az ott betöltött helyének és szerepének, a lakóköznyezetben beszerzett információknak, valamint a devianciára utaló tényezőknek a feltárása.

Amennyiben minden szükséges információ rendelkezésre áll, a bv. intézet a bv. bíró elé terjeszti az ügyet. A bv. bíró ebben az esetben is tanulmányozza a rendelkezésére álló iratokat, meghallgatást tart, majd végzést hoz döntéséről. A végzés ellen mind az elítélt (vagy jogi képviselője), mind az ügyész fellebbezést nyújthat be.²⁷

Ha a bv. bíró döntése pozitív, úgy a végzésben meghatározza a reintegrációs őrizet kezdő-, illetőleg zárónapját, valamint az ingatlan elhagyására vonatkozó magatartási szabályokat. Az engedélyezéskor kiemelt szerepe van a bv. bíró által előírt magatartási szabályoknak, hiszen ezek teszik lehetővé, hogy az elítélt a részére kijelölt ingatlant az eredményes társadalmi reintegrációja érdekében meghatározott időtartamban elhagyhassa.

5. A reintegrációs őrizetbe helyezés

A bv. intézet szakemberei, így a reintegrációs tiszt, a bv. pártfogófelügyelő, a biztonsági szakterület, az informatikus felkészítik az elítéltet a reintegrációs őrizet szabályaira, elmondják, hogy milyen esetekben, mikor, milyen módon és kinél kell jelentkeznie.

²⁴ Bv. tv. 187/B. § (4) bekezdése

²⁵ A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 4/2017. (I. 23.) OP szakutasítása a büntetés-végrehajtási szervezet elektronikus távfelügyeleti rendszer működtetésével kapcsolatos feladatainak végrehajtásáról 4. pont

²⁶ Bv. tv. 187/A. § (1)–(3) bekezdése

²⁷ Bv. tv. 61/A § (4) bekezdése

A reintegrációs őrizetbe helyezés napján a bv. intézet informatikusa beüzemeli az elektronikus távfelügyeleti eszközt, valamint beprogramozza az ingatlan elhagyására engedélyezett zónát, mely tulajdonképpen azt a területet jelenti, amelyen belül a magatartási szabályok megszegése nélkül a meghatározott időszakban szabadon mozoghat. A kihelyezés napján felszerelik az elítélt lábára a távfelügyeleti eszközt, letétjéből visszakapja iratait és egyéb tárgyait, majd ezt követően hagyhatja el a bv. intézetet.

Garanciális elem a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt folyamatos figyelemmel kísérése és meghatározott időszakonkénti ellenőrzése.

A távfelügyelet ellátásával kapcsolatos feladatokat az elítéltet reintegrációs őrizetbe bocsátó bv. intézet technikai központja, valamint a bv. szervezet országos felügyeleti központja a rendőrség által biztosított hozzáféréseken keresztül látja el.

A távfelügyeleti eszköz jelzései alapján értékeli az eseményeket, a bv. intézet meggyőződik az elítélt jogszerű magatartásáról, szükség esetén intézkedéseket fogantat. Az elítélt magatartását, a meghatározott magatartási szabályok megtartását, valamint a társadalmi reintegrációs folyamat előrehaladását a bv. pártfogó felügyelő ellenőrzi és értékeli.

Számolni kell azokkal az eshetőségekkel is, amikor a részére meghatározott magatartási szabályoknak ellenszegül, vagy szándékosan kivonja magát a reintegrációs őrizet végrehajtása alól.

A bv. intézet magatartási szabályszegés esetén soron kívül kezdeményezheti a reintegrációs őrizet megszüntetését. A reintegrációs őrizet szabályainak súlyos megsértését a Btk. 283. § (3a) bekezdése szankcionálja, eszerint a büntetés egy évig terjedő szabadságvesztés, ha az elítélt a reintegrációs őrizet tartama alatt a számára kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet vagy a számára meghatározott napirend szerinti tartózkodási helyet a reintegrációs őrizet szabályainak megszegésével abból a célból hagyja el, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alól kivonja magát.

6. A reintegrációs őrizet kizártságának esetei

Három nagy csoportba sorolhatjuk azokat az eseteket, amikor a reintegrációs őrizet elvileg nem alkalmazható, ezek a következők:

- 1) az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe;
- 2) a reintegrációs őrizet megszüntetésére kerül sor;
- 3) objektív körülmény, azaz a lakóingatlan alkalmatlan a reintegrációs őrizet végrehajtására.

Az első esetkör, tehát amikor az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe a Bv. tv. 187/C. §-a szabályozza. Ez alapján az alábbi körülmények sorolandók ebbe a csoportba:

- az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani,
- az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt előzetes letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították,
- a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható okból megszüntették,
- az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le,
- a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan.²⁸

²⁸ Az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának feltétele, hogy a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt ingatlan rendelkezzen: a) elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással, b) az elektronikus távfelügyeleti eszközök adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettséggel és jelerősséggel. [10/2015. (III. 30.) BM rendelet 4. §]

A Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdése értelmében a bv. szerv vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetéséről haladéktalanul előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónál, ha annak tartama alatt:

- végrehajtandó szabadságvesztésről, új büntető ügyről érkezik értesítés,
- az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi,
- a kijelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná vált, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonta, és az elítélt nem tud megjelölni másik olyan lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lenne.

Az ingatlan vagy a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága pedig azokban az esetekben kizárt, ha:

- az ingatlanban nem áll rendelkezésre elektromos hálózat és emiatt a távfelügyeleti eszköz feltöltése nem biztosítható;
- nem áll rendelkezésre a távfelügyeleti eszköz adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettség és jelerősség az ingatlan valamennyi helyiségében;
- az ingatlan lakhatásra bármely ok miatt alkalmatlan;
- a reintegrációs őrizetbe helyezendő fogvatartott létfenntartását a közüzemek hiánya (ivóvízellátás vagy fűtés) veszélyezteti;
- a fogvatartott által megjelölt kontaktszemély, vagy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók bármelyike kriminológiai szempontból veszélyeztetik a reintegrációs őrizetbe helyezendő fogvatartott eredményes reintegrációját.²⁹

7. A reintegrációs őrizet elhatárolása a feltételes szabadságra bocsátástól

A reintegrációs őrizetben, valamint a feltételes szabadságra bocsátásban közös, hogy korábbi szabadulásra adnak lehetőséget.

A különbség abban érhető tetten, hogy míg a feltételes szabadságra bocsátás egy büntető anyagi jogi intézmény, amelynél a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított magatartás alapján a bíróság eltekint a büntetés meghatározott részének végrehajtásától, addig a reintegrációs őrizet egy hatékony átmeneti eszköz, ahol az elítélt valójában a szabadságvesztését tölti, csak a letöltés formája nem a bv. intézet keretei között történik.³⁰

Kapcsolódásukat illetően megjegyzendő, hogy amennyiben a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról kell dönten, és a bv. intézet az előterjesztésben a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésére tesz javaslatot, a bv. bíró az elítélt meghallgatását mellőzheti.

Ha a bv. bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátását rendelte el, de a bv. intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napjáig arról értesíti, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegte, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálta vagy használhatatlanná tette, a bv. bíró a feltételes szabadságra bocsátást újból megvizsgálja, és ennek alapján a végzését hatályon kívül helyezheti.

Abban az esetben, ha a bv. bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzte, úgy a reintegrációs őrizetet megszünteti és megteszi a szükséges intézkedéseket a szabadságvesztés fennmaradó részének a letöltése érdekében.³¹

²⁹ 30/2015. (IV. 17.) OP szakutasítása, III/15.

³⁰ NAGY: i.m. 63.

³¹ Bv. tv. 61/B. § (1)-(3) bekezdése

8. A reintegrációs őrizet elhatárolása a házi őrizettől

Az elektronikus felügyelet Magyarországon történő alkalmazására 2003 óta van lehetőség a klasszikus házi őrizet vonatkozásában. Ennek ellenére 2013-ig a gyakorlati megvalósításra sem az anyagi, sem pedig a technikai feltételek nem voltak adottak. A házi őrizet azonban terminológiailag és célját tekintve is teljesen más intézmény, mint a reintegrációs őrizet, egyetlen közös elem bennük, hogy mindkettő hozzájárul a bv. intézetek túlsúlyosságának csökkenéséhez.

A célját tekintve a reintegrációs őrizet esetében az alapvető feladat, hogy az elítéltek minél hamarabb visszakerüljenek a társadalomba, addig a házi őrizet esetében a Be. 129. §-ban³² biztosított előzetes letartóztatás kiváltása az elsődleges cél, azaz ha a bűncselekmény jellegére és a büntetőeljárás időtartamára, vagy a terhelt eljárás során tanúsított magatartására tekintettel az előzetes letartóztatással elérni kívánt célok biztosítása. További különbségként említhető, hogy míg a házi őrizet szabályai a büntetőeljárás jog, addig a reintegrációs őrizet szabályai a büntetés-végrehajtási jog részét képezik. Emellett eltérés mutatkozik abban is, hogy milyen szakaszban van lehetőség alkalmazásukra: házi őrizet a büntetőeljárás kezdetétől, tehát egészen a nyomozati szakasztól a bírósági szakasz végéig rendelhető el, ezzel szemben reintegrációs őrizet a már jogerős döntést követően, a büntetés-végrehajtás „utolsó fázisában” alkalmazható.

Záró gondolatok

Az elektronikus felügyelet jelentős megtakarítást jelent a költségvetés számára, azonban tény, hogy az EM technikai feltételeinek kialakítása igényel egy egyszeri nagyobb beruházást, ezt követően azonban a felügyelet jóval kevesebb pénzbe kerül, mint a büntetés-végrehajtási intézetben történő elhelyezés. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy Európában egy fogvatartott napi eltartási költsége őrzéssel és ellátással együtt általánosságban kb. 60-80 euró között van, ezzel szemben az elektronikus felügyelet működtetésének költségét napi 21 euróra becsülik.³³

Az EM sok lehetőséget hordoz magában. Ahogy azt az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2014) 4. számú Ajánlása is kifejtette – hazánkban is elképzelhetőnek tartjuk, hogy lehetőség lenne alkalmazásra példaként szabadságvesztés büntetés felfüggesztésének feltételeként, más próbaidős beavatkozásokkal együtt; vagy éppen bizonyos típusú elkövetők börtönből történő kiengedését követő intenzív irányítása és felügyeleti intézkedéseként.

A reintegrációs őrizettel kapcsolatosan összegzésként elmondható, hogy az elérni kívánt célok megvalósítására alkalmas. A statisztikai adatok is igazolják sikerét, a reintegráció eredményességéhez mindenképpen hozzájárul. Jelentősen csökkenti annak a veszélyét, hogy az elítélt visszaessen, hiszen már a büntetés végrehajtásának idején biztosított az elítélt számára a munkakeresés, illetőleg a munkavállalás lehetősége, valamint tanulmányokat folytathat, továbbá az sem mellékes, hogy a családi és társadalmi kapcsolatait is erősítheti a reintegrációs őrizet hatálya alatt. A jogintézmény másik célját, nevezetesen a túlsúlyosság kezelését is képes elérni, tekintve, hogy az elítéltek szabadon bocsátása okán csökken a bv. intézetek leterheltsége. 2016-ban 364 fő, míg 2017-ben 533 elítélt hajtotta végre eredményesen a reintegrációs őrizetet.³⁴ Megjegyezendő azonban, hogy az elmúlt évek statisztikái alapján a fogvatartotti

³² 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

³³ Elektronische Fußfessel: Österreich testet in einem Pilotversuch den Einsatz elektronischer Fußfesseln für Gefangene. NJW-Spezial 2006, 92. Idézi Mohácsi Barbara: *A szabadságvesztés-büntetés lehetséges „alternatívái”*, in: Jogi tanulmányok - Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskolájának folyóirata, 2010. I.kötet 368.

³⁴ *Évkönyv 2017, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2017. 26. o.*

létszám mintegy 18 000 fő,³⁵ melyhez képest a reintegráció őrizetbe helyezetté száma elenyésző. Látni kell tehát, hogy a túlsúlyosság problematikáját önmagában e jogintézmény nem képes megoldani.

Felhívánk a figyelmet egy alapvetően jogalkotási problémára. A Bv. tv. szerint ugyanis az az elítelt helyezhető reintegrációs őrizetbe, akit „*első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő*”. Kérdést vet fel azonban az a helyzet, amikor az elíteltet korábban felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték, majd a későbbiekben a bíróság elrendelte annak végrehajtását. Véleményünk szerint a jogalkotó részéről mindenképpen egzaktabb megfogalmazás lenne indokolt mind a jogbiztonság, mind pedig a bírói gyakorlat, a jogalkalmazás egységessége érdekében.

³⁵ *Börtönstatisztikai Szemle 2018/1.*, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2018. 4. o.